

Vuoden 2022 talousarvion ja 2022-2024 taloussuunnitelman laadintaohje

Kittilän kunnan hallintosäännön 64 §:n mukaan kunnanhallitus hyväksyy suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet.

Tällä ohjeella annetaan talousarvion laadinnalle perusteet eli aikataulu, strategiset perusteet, taloudelliset lähtökohdat sekä käytännön ohjeita.

Kunnan talousarvio ja taloussuunnitelma on kuntastrategian toteuttamisen ja seurannan keskeinen väline.

Kittilän kunnan talousarvion laadinnan lähtökohtana ovat kuntastrategia, vuoden 2020 tilinpäätös, vuoden 2021 alkuvuoden toteutuma ja koko vuoden ennuste sekä taloussuunnitelma vuodelle 2022, jota on muokattu päivitettyjen ennusteiden pohjalta.

Kuntalain asettamat veloitteet talousarvion laadinnalle

Kuntalain 110 §:n mukaan valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja veloitteet.

Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on myös hyväksyttävä taloussuunnitelma suunnittelukaudeksi. Suunnitelmakausi kattaa vuodet 2022-2024.

Talousarvio ja –suunnitelma on laadittava siten, että ne toteuttavat kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseen turvataan. Talousarviossa ja –suunnitelmassa hyväksytään kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet.

Taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan. Kittilän kunnalle on kertynyt taseeseen ylijäämää edellisiltä vuosilta vuoden 2020 loppuun mennessä noin 22,7 miljoonaa euroa, joten kuntalaissa mainittua alijäämän kattamisvelvollisuutta ei kunnalla tällä hetkellä ole.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä. Talousarviossa ja –suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota.

Kuntalaisten osallistuminen

Kuntalain 22 § mukaan valtuuston on pidettävä huolta siitä, että kunnan asukkailla ja palvelujen käyttäjillä on edellytykset osallistua ja vaikuttaa kunnan toimintaan. Kunnan hallintosäännön 7 §:n mukaan kunnanhallituksen, lautakuntien, kunnanjohtajan ja toimialojen johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on varmistaa tämän toteutuminen.

Talousarvioesityksissä kohdennetaan määrärahoja osallistuvaan budjetointiin kuntalaisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi. Painopistealueina ovat kulttuurinen hyvinvointi ja terveysliikunta. Osallistuva budjetointi tarkoittaa menetelmää, jossa kunnan asukkaat otetaan mukaan pohtimaan ja myös päättämään siitä, mihin kunnan määrärahoja tietyiltä osin käytetään.

Kittilän kuntastrategia

Kittilän kuntastrategian mukaan kunnan arvot ovat luonto, inhimillisyys, vieraanvaraisuus ja edelläkävijyys (LIVE). Strategian kuutena painopisteenä ovat yhteisöllinen ja osallistava Kittilä, positiivinen viestintä ja imago, huomio hyvinvointiin, viihtyisä ympäristö ja hyvät liikenneyhteydet, yritysmuonnteisyys ja elinvoimatyo sekä digitaalisuuden kehittäminen.

Kunnan visiona on Kittilä – puhdasta kultaa. Taustalla on ajatus, että Kittilä on puhdasta kultaa monella eri tasolla. Visio perustuu kunnan tehtävään, joka on vaalia kuntalaisten hyvinvointia sekä kunnan elinvoimaa.

Kuntastrategia ja kunnan visio tulee sisällyttää vuoden 2022 talousarvion ja 2022-2024 taloussuunnitelman valmisteluun huomioimalla ne muun muassa talousarvion ja toimielimien, kuten lautakuntien, kunnanhallituksen ja valtuuston tavoitteissa, mittareissa, henkilöstön kehityskeskusteluissa ja osastopalavereissa ja koko kuntakonsernissa sekä kunnan tilaisuuksissa ja viestinnässä.

Toimielinten ja kunnan toimialojen tulee hyväksyä kuntastrategian jalkauttamiseksi ja päätöksenteon järkevöittämiseksi vuosikellot helmikuun 2022 loppuun mennessä.

Talousarvion laadinnan yhteydessä tulee laatia hankintakalenteri, josta nähdään olennaisten hankintojen ajoittuminen kunnan toiminnassa.

Talousarvion valmisteluaikataulu

Määräaika	Toimielin	Tehtävä
22.6.2021	Kunnanhallitus	Talousarvion laadintaohje ja talouskehys
sovitaan uuden valtuuston kanssa	Kunnanvaltuusto	Talousarvioseminaari
26.10.2021	Kunnanhallitus	Kunnallis- ja kiinteistöveroprosentit
31.10.2021	Lautakunnat, Kideven johtokunta	Talousarvioesitys
8.11.2021	Kunnanvaltuusto	Veroprosenteista päättäminen
23.11.2021	Kunnanhallitus	Kunnanjohtajan talousarvioesityksen esittely
Kokouspäivämäärä päätetään kunnanhallituksessa	Kunnanhallitus	Kunnanjohtajan talousarvioesitys, päivitetty versio
7.12.2021	Kunnanhallitus	Henkilöstö- ja koulutussuunnitelman käsittely
13.12.2021	Kunnanvaltuusto	Talousarvion käsittely ja hyväksyminen
Tammikuu 2022	Kunnanhallitus	Talousarvion täytäntöönpano-ohje
Tammikuu 2022	Lautakunnat, kunnanhallitus	Käyttösuunnitelmien hyväksyminen siltä osin kun muutoksia tullut kunnanhallituksen tai valtuuston käsittelyssä

Yleinen kuntatalouden tilanne

Vuosi 2020 oli poikkeuksellinen kuntatalouden näkökulmasta johtuen koronaepidemiasta. Koko kuntatalous vahvistui vuonna 2020 valtion koronatukien, ennakoitua parempien verotulojen ja kulujen maltillisen kehityksen vuoksi. Koronatilanteen pitkittyttyä sillä on vaikutuksia myös vuonna 2021. Koronarajoitukset ovat vaikuttaneet mm. työllisyyteen ja kunnille on aiheutunut lisäkustannuksia rokottamisesta, testauksesta, jäljityksestä jne. Valtio on luvannut korvata kunnille nämä lisäkulut vuonna 2022 mutta tukien on kerrottu päättyvän sen jälkeen.

Valtiovarainministeriön toukokuussa 2021 julkaistun taloudellisen katsauksen mukaan talouskasvu kiihtyy 2,6 prosenttiin vuonna 2021 koronaepidemian hellittäessä. BKT:n arvioidaan kasvavan 2,5 % vuonna 2022 ja 1,5 % vuonna 2023. Julkisen talouden alijäämä pienenee v.2022 voimakkaasti, kun koronaepidemian vuoksi päätetyt tukitoimet päättyvät ja talous elpyy. Julkinen talous jää kuitenkin edelleen alijäämäiseksi. Keskipitkällä aikavälillä, vuosina 2024-2025 talouskasvu hidastuu reiluun prosenttiin.

Talouden elpyminen voimistuu vuosina 2022-2023 varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisten määrän ennustetaan lisääntyvän vuonna 2022 runsaan prosentin. Kasvu hidastuu talouden aktiviteetin myötä v.2023. Työllisten määrä ylittää vuoden 2019 tason vasta vuonna 2023.

Julkinen velka kasvaa nykyisestä vajaasta 70 prosentista yli 75 prosenttiin vuoteen 2025 mennessä. VM:n ennusteen toteutumiseen vaikuttaa vahvasti se, onko epidemiatilanne hallinnassa vuoden 2021 kolmannella neljänneksellä.

Tekeillä oleva sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen järjestämis- ja tuottamisvastuun siirto 21 hyvinvointialueelle tulee vaikuttamaan merkittävästi kuntien toimintaan ja talouteen. Kuntakohtaiset vaikutukset voivat olla hyvin erisuuruisia, mutta valtionosuusjärjestelmään tullaan sisällyttämään tasauselementit, joilla tasataan muutoksen vaikutusta. Kuntien käyttötalousmenoista yli puolet siirtyy hyvinvointialueiden vastuulle. Samalla kuntien tuloveroprosenttia tullaan alentamaan viimeisimpien laskelmien mukaan 12,39 prosenttiyksikköä ja kuntien osuutta yhteisöveron tuotosta pienennetään kolmanneksella. Kuntien valtionosuuksista ja verotulomenetysten korvauksista siirtyy hyvinvointialueille 7,2 miljardia euroa.

(Lähteet: Valtiovarainministeriön taloudellinen katsaus, kevät 2021 ja Kuntatalousohjelma 2022-2025, kevät 2021.)

Kittilän kunnan v.2022 taloussuunnittelun lähtökohtatilanne

Kittilän kunnan lähtökohta talousarvion ja –suunnitelman 2022-2024 laadintaan on hyvä. Taseessa on kertyneitä ylijäämiä noin 22,7 miljoonaa euroa ja kulujen kasvua on saatu kohtuullisesti hillittyä viime vuosina. Lainaa oli vuoden 2020 lopussa 1.979 euroa per asukas. Vuoden 2021 osalta näkymät sille, että talousarvioon hyväksytty ylijäämä saavutetaan ovat positiiviset ja verotulojen kertymä alkuvuonna 2021 on ollut talousarvion mukaista tahtia korkeampi. Erikoissairaanhoidon osalta toteutumavauhti on ollut budjetoitua korkeampi ja koko vuoden osaltakin riski talousarvion selkeälle ylittymiselle on olemassa ja todennäköinen tarve lisämäärärahalle.

Kunnalla on suunniteltu suunnitelmavuosille 2022-2023 merkittävät määrät investointeja eli vuodelle 2022 15 miljoonaa euroa ja vuodelle 11,6 miljoonaa euroa. Kunnan lainamäärä kasvaa näiden investointien myötä jopa yli 6.000 euroon per asukas ja vastaavasti konsernin lainamäärä kasvaisi vuoden 2020 lopun 8.125 eurosta/asukas selvästi.

Verotulot ja valtionosuudet

Verotulojen ennustamisessa käytetään apuna Kuntaliiton veroennustekehikkoa, josta viimeisin päivitys on toukokuulta. Verokehikon laadinnassa on käytetty apuna Verohallinnon verotilastoja.

On huomioitava, että ennusteet voivat vielä muuttua merkittävästi. Koronaepidemia on vaikuttanut merkittävästi talouden ennustettavuuteen. Toisaalta talouden näkymät maailmanlaajuisesti ja valtakunnallisesti ovat valoisammat kuin vielä muutama kuukausi sitten ja bruttokansantuotteen ennustetaan Suomessa kasvavan 2-3 % kuluvana vuonna.

Lähtökohtana talousarvion laadintaohjeistukselle on veroprosenttien pysyminen ennallaan.

1000 euroa	TP2020	TA 2021	ENNUSTE 2021	ENNUSTE 2022
Kunnallisvero	22 001	20 500	21 456	22 300
Yhteisövero	2 733	2 300	3 385	2 817
Kiinteistövero	6 606	7 990	8 171	7 925
Verotulot yhteensä	31 340	30 790	33 012	33 042

Kunnan tuloveroprosentin tarkentaminen 0,25 prosenttiyksiköllä vaikuttaa kunnan tuloveroihin noin 250.000 euroa.

Valtionosuuksien osalta ennuste perustuu hallituksen kevään kehysriihen päätöksiin sekä määräytymiskelijöiden muutoksiin, kuten väestön määrä/rakenne, sairastavuus, syrjäisyys yms. Lisäksi peruspalvelujen valtionosuuteen sisältyy verotulojen tasaus, joka pohjautuu veroennusteeseen.

1000 euroa	TP 2020	TA 2021	ENNUSTE 2021	ENNUSTE 2022
Peruspalvelujen valtionosuus (sisältää tasauksen)	21 573	20 153	20 149	20 994
Opetus- ja kulttuuritoimen valtionosuus	321	289	231	231
Verotulomenetyksen kompensatio ja lykkäysmenettely	3 476	3 380	3 451	3 807
Yhteensä	25 370	23 822	23 831	25 032

Verotulo- ja valtionosuusennusteet ensi vuodelle päivittyvät syksyn aikana ja päivitettyt luvut huomioidaan talousarvion laadinnan edetessä. Jos ennusteet muuttuvat huomattavasti, voi kunnanhallitus päivittää ja tarkentaa tätä ohjeistusta.

Käyttötalousosa

Koronaepidemia on lisännyt kunnan toiminnan epävarmuutta mutta rokotusten myötä tilanne on kääntynyt positiivisempaan suuntaan. Kunnan tulovirtojen kertymistä on monilta osin vaikeaa arvioida, minkä vuoksi on erityisen tärkeää tarkastella kunnan kulurakennetta hyödyntämällä esimerkiksi Kuntaliiton tietoja palvelutuotannon kustannuksista ja selvittämällä, mistä mahdolliset poikkeamat muihin samankokoisiin kuntiin aiheutuvat ja tehtävä esityksiä tarvittaviksi toimenpiteiksi.

Käyttötalouden kulujen osalta on erittäin tärkeää pyrkiä yhä löytämään taloudellisia, nykyaikaisia tapoja organisoida palveluja ja saada säästöjä. Toimintojen uudelleen organisoimien mahdollisuuksia tulee kartoittaa säännöllisin väliajoin. Lautakuntien talousarvioesityksissä tulee selkeästi tuoda esille se, kuinka taloudellisuuden ja kehittämisen näkökulma sisältyy talousarvion tavoitteisiin.

Lautakunnat tarkastavat maksut ja taksat. Maksut peritään lakien ja asetusten mukaan. Pyritään lisäämään toimintatuottoja siltä osin kuin se on mahdollista. On selvítettävä valtion ja EU:n rahoitusmahdollisuuksia ja haettava Kittilän kunnan kannalta tarpeellista strategian mukaisten tavoitteiden saavuttamista edistävää rahoitusta.

Tavoitteena on, että toimintakulujen osalta vain palkat voivat kasvaa (työehtosopimusten mukaiset korotukset, varaukset henkilökohtaisiin lisiin tms.) Palkkojen osalta ohjeistus kohdassa 'Henkilöstösuunnittelu'. Muiden toimintakulujen ei tulisi kasvaa kuin vain hyvin perustellusta syystä.

Käyttötalouden osan sitovuus valtuustoon on toimialojen lautakuntataso nettona (Toimintatuotot - toimintakulut = Toimintakate) Teknisen lautakunnan toimialueella kuitenkin toteutuvaa toimintakatetta vertailtaessa talousarvioon ja arvioitaessa tarvetta määrärahamuutoksille maankäyttömaksujen tuloutukset taseesta ja tonttien myynnit huomioidaan talousarviossa esitettyjen lukujen mukaisina.

Tuloslaskelmaosa

Raamin oletus on, että toimintakulut voivat kasvaa vain palkkojen osalta.

Veroprosenttien pysyessä ennallaan ja huomioiden verotuloennusteet sekä ennakkolaskelmat valtionosuuksista päädyttäisiin 6,4 miljoonan euron vuosikatteeseen, joka on vuoden 2020 toteutumaa huonompi mutta kuluvan vuoden talousarviota suurempi ja kattaa vuotuisten poistojen määrän.

<i>1000 euroa</i>	TP 2020	TA 2021	TS 2022	RAAMI 2022
Toimintakate	-49 817	-52 111	-52 615	-52 795
Verotulot	31 340	30 790	30 790	33 042
Valtionosuudet	25 370	23 822	23 822	25 032
Rahoitustuotot ja – kulut	1 545	1 103	1 103	1 109
Vuosikate	8 438	3 604	3 100	6 388
Poistot ja arvonalentumiset	-4 622	-2 858	-2 858	-3 200
Tilikauden tulos	3 815	746	242	3 188
Tilinpäätössiirrot	191	136	136	136
Tilikauden ylijäämä	4 006	882	378	3 324

Investointiosa

Vuoden 2022 taloussuunnitelman mukaisten investointimenojen yhteismäärä on 15,1 miljoonaa euroa.

Talousarvion investointiesitysten tulee olla hyvin perusteltuja. Toimialajohtajat toimittavat investointitarpeet kunnanjohtajalle, tekniselle johtajalle ja controllerille perjantaihin 27.8.2021 mennessä. Tekninen johtaja koostaa yhteenvedon esityksistä johtoryhmään, joka pidetään erikseen sovittavana ajankohtana syyskuun alussa ja johon kutsutaan mukaan valtuuston ja kunnanhallituksen puheenjohtajisto. Investointeja käsitellään valtuuston talousarvioseminaarissa.

Rahoitusosa

Kunnalla on kuluvan vuoden lopussa lainaa arviolta 17 miljoonaa euroa eli noin 2.641 euroa per asukas, jos vuoden 2021 toiminnan rahavirran ennuste on pystytty ennustamaan riittäväällä tarkkuudella ja budjetoidut investoinnit toteutuvat suunnitellusti.

1000 euroa	TP 2020	TA 2021	TS 2022	RAAMI 2022
Toiminnan rahavirta	7 817	2 804	2 300	5 588
Investointien rahavirta	-3 426	-5 416	-14 162	-14 162
Toiminta ja investoinnit netto	4 391	-2 612	-11 862	- 8 574
Antolainauksen muutokset	-300	125	-65	-65
Lainakannan muutokset	-3 886	2 487	11 927	8 639
Muut maksuvalmiuden muutokset	108	0	0	0
Rahoituksen rahavirta netto	-4 078	2 612	11 862	8 574
RAHAVAROJEN MUUTOS	313	0	0	0
Lainakanta	12 735	18 863	30 790	27 502
Lainakanta euroa/asukas	1 979	2 923	4 771	4 273
Asukasluku 31.12.2021	6436			

Talousarvion laadinnan työkalu vaihtuu

Kunta ottaa käyttöön Opiferus-järjestelmän talousarvion laadintaan. Järjestelmä helpottaa lukujen syöttöä, siirtoa talousjärjestelmään ja lukujen analysointia. Käyttäjiä tullaan perehdyttämään järjestelmän käyttöön elokuun aikana.

Henkilöstösuunnittelu

Palkkahallinnosta toimitetaan 27.8.2021 mennessä toimialoille henkilöluettelot palkkatietojen kera Populus-järjestelmästä. Niiden oikeellisuus tulee tarkastaa ja ilmoittaa mahdolliset talousarviovuodelle tulevat muutokset palkkahallintoon. Toimialoilla tallennetaan uuteen budjetointijärjestelmään talousarvioon esitettävät kustannuspaikkakohtaiset palkkasummat. Järjestelmä laskee automaattisesti palkkojen päälle henkilösivukulut. Koska vielä ei ole tietoa ensi vuoden henkilösivukulujen prosenteista, käytetään budjetoinnissa kuluvan vuoden prosentteja. Talousarvio-ohjetta annettaessa ei ole vielä tiedossa tulevat työehtosopimusratkaisut ja niiden kustannusvaikutus, joten palkankorotuksiin budjetoidaan korotuksena 2,0 %.

Eläkemenoperusteiset ja varhaiseläkemenoperusteiset KuEL-maksut vahvistetaan vasta syys-lokakuun vaihteessa, jonka jälkeen niiden osalta voidaan päivittää lopulliset talousarvioluvut.

Henkilöstöpäällikkö ohjeistaa henkilöstö- ja koulutussuunnitelman laatimisen toimialoille. Se käsitellään kunnanhallituksen 7.12.2021 kokouksessa.

Sisäiset erät

Kiinteistöhallinto toimittaa tiedot sisäisistä vuokrista ja ravintopalvelut ateriaveloituksistaan taloushallintoon viimeistään 30.9.2021. Luvut tallennetaan Opiferus-järjestelmään taloushallinnon järjestelmään. Muiden sisäisten erien osalta tulee myös ilmoittaa taloushallintoon veloitettavat luvut kustannuspaikoittain jotta voidaan varmistaa, että ostavalla kustannuspaikalla on oikeat luvut ja luvut menevät tasan kun lasketaan koko kunnan luvut yhteen.

Konserniyhteisöjen tavoitteet

Kunnan konsernijohto, tytäryhteisöjen toimitusjohtajat ja hallituksen puheenjohtajat pitävät syyskuun loppuun mennessä yhden suunnittelu- ja neuvottelutilaisuuden kunnan ja yhteisöjen strategioiden yhteensopivuuden varmistamiseksi ja toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden asettamiseksi.

Konserniyhtiöiden tulee hyödyntää kunnan hankintasopimuksia silloin kun se on mahdollista ja järkevää. Esimerkiksi työterveyshuollon osalta kunta on tehnyt kilpailutuksen, jossa mukana myös tytäryhtiöt.

Kittilän kunnan konsernijohtoon muodostavat kunnanhallitus, kunnanjohtaja ja kunnanhallituksen määräämät viranhaltijat.